

YEL – Yrittäjän eläkevakuutus ja sosiaaliturva

Jaakko Kiander
Johtaja
Eläketurvakeskus

Eläketurvakeskus
PENSIONSSKYDDSCENTRALEN

Esityksen rakenne

- YEL osana työeläkejärjestelmää
- Mitä YEL-vakuutus sisältää
- YEL:n kehitys
- YEL-työtulon määrittely
- Miten yrittäjät vakuuttavat itsensä?
- YEL:n rahoitus
- Pitäisikö YEL-vakuutusta uudistaa?

YEL: taustaa

- Yrittäjät ja maatalousyrittäjät tulivat työeläkejärjestelmän piiriin vuonna 1970, kun säädettiin heitä koskevat eläkelait (YEL ja MyEL)
- Perusajatus: yrittäjille ja palkansaajille tulisi kertyä eläketurvaa samalla tavalla
- YEL:n piirissä kaikki päätoimiset yrittäjät
- Palkansaajien eläkevakuuttamisesta huolehti työnantaja, yrittäjä taas on oma työnantajansa ja siksi vakuuttamisvelvollinen
- YEL- ja TEL-vakuutusten maksutasot lähellä toisiaan – pyrkimys neutraaliuteen

Mitä YEL-vakuutus sisältää

- YEL on pakollinen etuusperusteinen sosiaalivakuutus, ei sijoitus
 - Pakollisuus mahdollistaa riskien yhdistämisen
 - Maksut vähennyskelpoisia verotuksessa
- YEL-maksuja ei rahastoida (toisin kuin TyEL:ssä)
 - Valtio viimesijaisena takaajana
- YEL-eläke kertyy samalla tavoin kuin työeläke (karttuma 1,5 % YEL-tulosta)
- YEL-vakuutus sisältää vanhuuseläkkeen lisäksi työkyvyttömyyseläkkeen ja perhe-eläkkeen; lisäksi yrittäjän muun ansiosidonnaisen sosiaaliturvan (sairaus-, työttömyys-, vanhemmuuspäivärahat) taso perustuu YEL-työtuloon

YEL-työtulo

- Yrittäjän eläkelain 112 §:ssä työtulosta todetaan seuraavaa:
”Eläkelaitos vahvistaa yrittäjälle vakuutuksen alkaessa yrittäjän työpanosta vastaavan vuotuisen työtulon. Työtulo on se palkka, joka kohtuudella olisi maksettava, jos hänen tässä laissa tarkoitettua yrittäjätoimintaansa suorittamaan olisi palkattava vastaavan ammattitaidon omaava henkilö, tai se korvaus, jonka muutoin voidaan katsoa keskimäärin vastaavan sanottua työtä.”

YEL-kehitys

- Maksutaso
 - Alkuvaiheessa YEL:n (samoin kuin TEL:n) maksutaso oli hyvin matala
 - 1970-luvulla noin 10 %, 1980-luvulla noin 15 % YEL-työtulosta – nykyään noin 24 %
- Etuuden määräytyminen
 - Alkuvaiheessa eläke määräytyi yrittäjäuran loppuvuosien perusteella; mahdollisuus nostaa eläketasoa maksuja korottamalla
 - Vuodesta 2005 eläke määräytyy koko työuran todellisten ansioiden mukaan
- YEL:n edullisuus
 - Muutosten vuoksi YEL-vakuutus on aktuaarisesti reilu mutta ei enää niin edullinen kuin alkuvaiheessa

YEL-vakuutuksen edullisuus

- 1970- ja 1980-luvuilla YEL oli erittäin edullinen
 - Maksut alhaisia suhteessa etuuksiin
 - Verohuojennus oli merkittävä, koska yhteisöverokanta oli >50 %
- Nykyään YEL ja TyEL-vakuutusten maksut ja tuotot vastaavat paremmin toisiaan
 - YEL tarjoaa silti indeksisuojatun eläketurvan koko loppuelämän ajaksi (toisin kuin henkivakuutukset)
 - YEL-vakuutus säilyy vaikka yritys menisi konkurssiin

YEL nykyään

- YEL on otettava, jos yrittäjätulo vuodessa > 8000 euroa
- YEL-työtulon pitää vastata vertailukelpoista palkkatuloa
 - Käytännössä YEL-työtulo valitaan eläkeyhtiöiden laskurien avulla ja vaihtelevan informaation perusteella
- Vakuutettavan tulon yläraja noin 180 000 euroa
- YEL-perusmaksu 24,1 %, aloittavilla yrittäjillä alennettu maksu 18,8 % (4 vuotta) ja yli 53-vuotiailla korotettu maksu 25,6 %

YEL-työtulo ei aina vastaa todellista yrittäjätuloa: tutkimustuloksia

SATU NIVALAINEN & SANNA TENHUNEN:

Kuinka yrittäjät eläkevakuuttavat? Yrittäjien omat näkemykset ja YEL-työtulon ja yrittäjän tulojen suhde

ELÄKETURVAKESKUKSEN TUTKIMUKSIA 01/2020

Keskimääräinen YEL-tulo mediaanipalkkaa pienempi

- Yrittäjän eläketurvan tason määrittävä YEL-työtulo oli vuonna 2017 keskimäärin 25 600 euroa
 - Matalia YEL-työtuloja runsaasti
 - Joka neljännellä yrittäjällä YEL-työtulo jäi alle 12 600 euron ja puolella yrittäjistä YEL-työtulo oli korkeintaan 20 600 euroa
- Puolella yrittäjistä YEL-työtulo on alle 80 prosenttia, neljänneksellä vain vajaa 50 prosenttia toteutuneista tuloista
- Eniten alivakuuttamiseen viittavia suhdelukuja:
 - alle 50-vuotiailla yrittäjillä
 - yli 50-tuntista työviikkoa tekevillä
 - yrittäjillä, joilla ei ollut kertynyt uraa palkansaajana
 - pienituloisilla yrittäjillä

Alivakuuttaminen yleistä

- Tutkimuksen mukaan osalla yrittäjistä eläkevakuuttamisen taso jää matalaksi
- Yrittäjistä reilu 40 prosenttia koki, että he eivät maksa riittävää eläketurvaa
- Tuloihin perustuvan mittarin näkökulmasta YEL-työtulo jäi matalaksi vielä useammin
- Tutkimuksessa alivakuuttamisen rajana pidettiin sitä, jos YEL-työtulo on vähintään kymmenen prosenttia tai 2 400 euroa pienempi kuin yrittäjän vuositulot
- Yrittäjistä 58 prosenttia alivakuutti itsensä tämän mittarin perusteella.

Alivakuuttamisriski suurin nuorilla ja yksinyrittäjillä

- Yksinyrittäjät ja yrittäjät, joilla ei ole yhtiökumppaneita, sekä kokevat maksavansa riittämätöntä eläketurvaa että alivakuuttavat
- Alivakuuttaminen yleisempää nuorilla ja heikosti koulutetuilla ja toisaalta myös suurituloisilla yrittäjillä
- Ylivakuuttamista esiintyy taas vanhemmilla, korkeasti koulutetuilla ja myös pienituloisilla yrittäjillä

YEL:n nykyiset haasteet

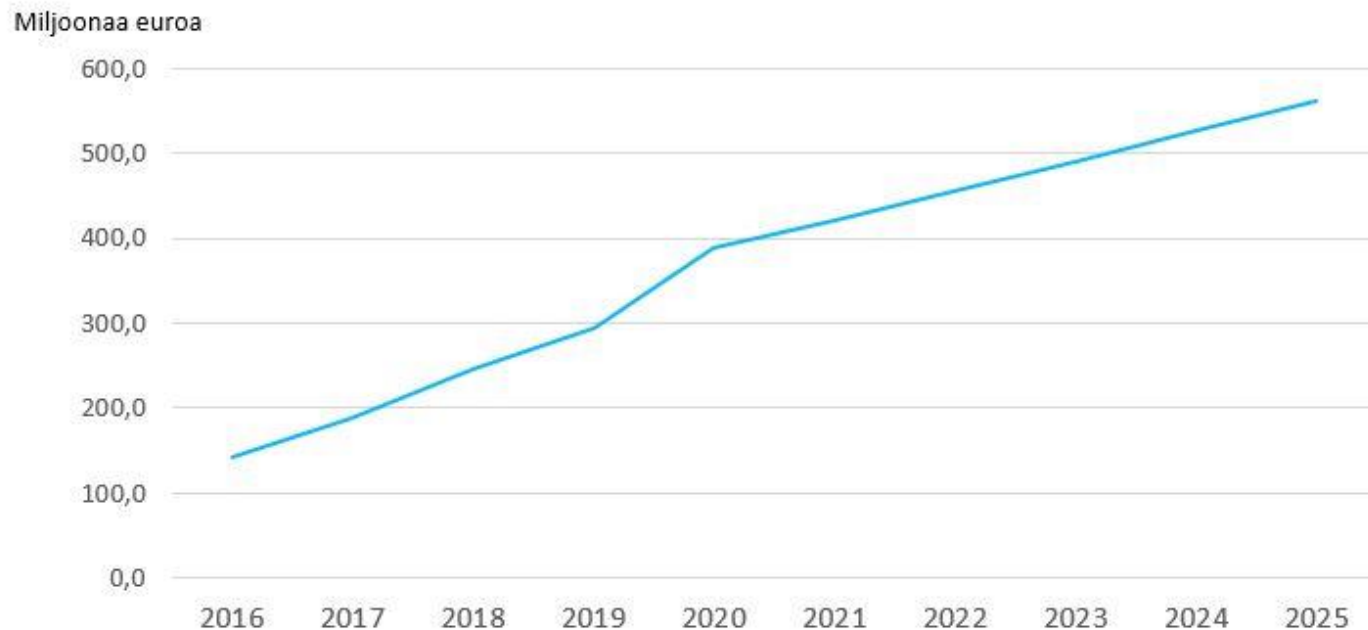
- Alivakuuttaminen pienentää maksutuloa ja heikentää yrittäjien sosiaaliturvaa ja tulevia eläkkeitä
- Toisaalta yrittäjäkentässä on tyytymättömyyttä YEL-järjestelmään
- Alivakuuttaminen, rahastoinnin puuttuminen ja väestön ikääntymisestä johtuva YEL-menon kasvu ovat johtaneet kasvavaan rahoitusepätasapainoon: YEL-maksutulo ei nykyisellä maksutasolla riitä kattamaan YEL-menoja
- Rahoitusvajeen vuoksi valtion tuki YEL-järjestelmälle on kasvussa ja kasvu jatkuu: YEL-menosta tulossa merkittävä kysymys valtiontaloudelle

Valtion tuki YEL-järjestelmälle jyrkässä kasvussa: 100 miljoonasta kohti miljardia

YEL-valtionosuus, miljoonaa euroa

2016-2019 toteuma; 2020-2025 ennuste

| Eläketurvakeskus | 20.5.2020 | 1

YEL:n kehittämisen ongelmia

- Kuinka rahoitus saadaan tasapainoon?
- Kuinka alivakuuttamista voitaisiin vähentää?
- Miten uudet työnteon ja yrittämisen muodot sovitetaan YEL-järjestelmään?
 - Alustatalous: YEL vai TyEL?
 - Laskutuspalveluyrittäjät
 - Kuka on yrittäjä?

Mistä alivakuuttaminen johtuu?

- Onko tietoa riittävästi?
- YEL:n kannustinongelmat:
 - Pienituloiset yrittäjät: antaako YEL enemmän kuin takuueläke?
 - Suurituloiset yrittäjät: onko YEL kilpailukykyinen muiden sijoitusvaihtoehtojen kanssa?
- Kaikki yrittäjät eivät halua kollektiivista sosiaalivakuutusta
 - riskien poolaaminen kaikkien kanssa ei houkuta
 - YEL on kannattava jos elää vanhaksi, mutta entä jos ei pidä sitä todennäköisenä?

YEL:n tulevaisuudennäkymät

- YEL-työryhmä Sipilän hallituksen kaudella
 - Ratkaisuvaihtoehtona verotietoihin perustuva YEL-tulon määrittely
 - SY torjui ehdotuksen
- YEL-uudistus myös nykyisessä hallitusohjelmassa
 - Löydetäänkö nyt hyväksyttäviä ratkaisuja?

Eläketurvakeskus
PENSIONSSKYDDSCENTRALEN